

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 10

NOVEMBER 2017

REKENINGKUNDE NASIENRIGLYN

ALGEMENE REËLS:

1. Ken volpunte toe vir regte finale antwoord. As die antwoord verkeerd is, merk die bewerkings voorsien.
As die bewerking bedrag as finale antwoord gegee word, ken die bewerking punt toe.
2. “Metode”-punte word aangedui met
  - In die berekening van finale totale moet ten minste een deel reg wees om die punt te verdien.
  - In gevalle waar antwoorde van vorige gedeeltes gebruik word, kontroleer oordrag.
  - Ignoreer hakies op state, maar kontroleer bewerking voordat punte toegeken word.
3. Waar strafpunte van toepassing is, kan die totale punt vir die afdeling nie negatief wees nie (vreemde items).
4. Vir vrae waar verduidelikings en kommentaar vereis word, ken deelpunte toe. 'n Goeie verduideliking sal gewoonlik 'n punt noem en verduidelik. Pasop vir herhaling met alternatiewe bewoording. Hierdie nasien riglyn voorsien sommige verduidelikings – is nie beperkend nie. Lees die kandidaat se verduideliking en gee krediet vir hul interpretasie.
5. Waar aanvaarbaar, aanvaar erkende afkortings.
6. Daar word van die onderwyser verwag om die vraestel deur te werk en redelike aanpassings binne die raamwerk vir die toekenning van punte te maak.

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 14 bladsye.

VRAAG 1: REKENINGKUNDIGE TERME, DEBITEURE, INTERNE BEHEER EN REKENINGKUNDIGE VERGELYKING

1.1 REKENINGKUNDIGE TERME

1.1.1	E	✓	1.1.6	I	✓
1.1.2	H	✓	1.1.7	D	✓
1.1.3	G	✓	1.1.8	J	✓
1.1.4	F	✓	1.1.9	C	✓
1.1.5	B	✓	1.1.10	A	✓

10

1.2 DEBITEURE

1.2.1 DEBITEURE GROOTBOEK MARY LEE WINKELS

TT Rosie

DATUM	BESONDERHEDE	FOL	DEBIET	KREDIET	SALDO
2017					
Sep 1	Saldo	a/b			✓ 3 200
2	Faktuur ✓	DJ	✓ 1 800		5 000
6	Krediet nota ✓	DAJ		✓ 180	4 820
9	Kwitansie ✓	KOJ		✓ 3 040	1 780
	Kwitansie	KOJ		✓ ☒ 160	1 620
15	Faktuur	DJ	✓ 4 160		5 780
30	Kwitansie	KOJ		☒ 2 890	☒ 2 890

12

1.2.2 Watter inligting van die voornemende debiteur benodig die onderneming voordat 'n rekening geopen word? Gee 'n rede vir jou antwoord.

INLIGTING ✓✓	REDE ✓✓
Enige aanvaarbare antwoord <ul style="list-style-type: none"> • ID-dokument • Salarisadvies • Bewys van adres • Ander rekeninge 	Rede moet by inligting pas <ul style="list-style-type: none"> • Bevestig identiteit van debiteur • Bewys van inkomste • Adres vir rekeninge • Kredietrekord

4

1.2.3 Noem TWEE metodes wat die onderneming kan toepas om die invordering van uitstaande skuld van debiteure te verbeter.

Enige relevante antwoord ✓✓

- Hef rente op agterstallige rekeninge
- Laat korting toe vir vroeë betaling
- Stuur rekeninge gereeld uit
- Volg uitstaande rekeninge per SMS op

2

1.3 REKENINGKUNDIGE VERGELYKING

NR	JOERNAAL	BATES		EIENAARSBELANG		LASTE	
		REDE	INVLOED	REDE	INVLOED	REDE	INVLOED
Bv.	KBJ	Bank	- 200	Onttrekkings	- 200		
1.3.1	KJ ✓	Handelsvoorraad ✓	+ 11875 ✓✓			Krediteurekontrole ✓	+ 11 875 ☑
1.3.2	KKJ ✓	Kleinkas ✓	- 150 ✓	Lone ✓	- 150 ✓		
1.3.3	DAJ ✓	Debiteurekontrole ✓	- 900 ✓	Debiteure-afslag ✓	- 900 ✓		
		Handelsvoorraad ✓	+ 600 ✓	Koste v verkope ✓	+ 600 ✓		
1.3.4	KOJ ✓	Bank ✓	+ 9 500 ✓	Rente op vaste deposito ✓	+ 2 500 ✓		
		Vaste deposito ✓	- 7 000 ✓				

27

V1

55

VRAAG 2: ALGEMENE JOERNAAL, ALGEMENE GROOTBOEK EN INTERNE BEHEER

2.1 ALGEMENE JOERNAAL

Algemene Joernaal van AM Handelaars – Oktober 2017

DAG	BESONDERHEDE	DEBIET	KREDIET	DEBITEUREKONTROLE		KREDITEUREKONTROLE	
				DEBIET	KREDIET	DEBIET	KREDIET
31	Totale			492	236	632	298
	[Onttrekkings	✓ 865]					
	Skryfbehoeftes		✓ 130				
	Handelsvoorraad		✓✓ 735				
	Oninbare skulde	✓ 430					
	J Small		✓ 430		✓ 430		
	<u>Rente betaal</u>	✓ 147					
	NR1 Handelaars		✓ 147				☑ 147
	Herstelwerk	✓ 20 000					
	Grond en geboue		✓ 20 000				
	A Cona	✓ 20		☑ 20			
	Korting toegestaan		✓ 20				
	R Lewis	✓ 1 250		✓ 1 250			
	Oninbare skulde ingevorder		✓ 1 250				
				1 762	666	632	445

✓ [Besonderhede en bedrag]

☑

☑

-1 per ekstra inskrywing (maksimum -2)

☑ inskrywing wat berekening vereis

20

2.2 ALGEMENE GROOTBOEK

ALGEMENE GROOTBOEK VAN AM HANDELAARS
Handelsvoorraad

DATUM		BESONDERHEDE	FOL	BEDRAG	DATUM		BESONDERHEDE	FOL	BEDRAG
2017	1	Saldo	a/b	✓ 28 000	2017	31	Onttrekkings ✓	AJ	☑ 735
Okt.	31	Bank	KBJ	✓☑ 5 400	Okt.		Koste van verkope	KOJ	✓ 14 550
		<u>Krediteure</u> kontrole	KJ	✓ 7 800			Koste van verkope	DJ	✓✓ 11 616
		Koste van verkope ✓	DAJ	✓ 200			<u>Krediteure</u> kontrole	KAJ	✓ 900
							Saldo	o/b	✓ 13 599
				41 400					41 400
Nov	1	Saldo	a/b	☑ 13 599					

14

Krediteurekontrole

DATUM		BESONDERHEDE	FOL	BEDRAG	DATUM		BESONDERHEDE	FOL	BEDRAG
2017	31	Bank	KBJ	✓ 7 040	2017	1	Saldo	a/b	✓ 15 430
Okt.		Korting ontvang	KBJ	✓ 340	Okt.	31	Diverse aankope	KJ	✓ 12 200
		Diverse terugsendings	KAJ	✓ 2 400			Joernaalkrediete	AJ	☑ 445
		Joernaaldebite	AJ	☑ 632					
		Saldo	o/b	✓ 17 663					
				28 075					28 075
					Nov	1	Saldo	b/d	☑ 17 663

9

Skryfbehoeftes

DATUM		BESONDERHEDE	FOL	BEDRAG	DATUM		BESONDERHEDE	FOL	BEDRAG
2017	1	Totaal	a/b	✓ 670	2017	31	Onttrekkings ✓	AJ	✓ 130
Okt.	23	Bank	KBJ	✓ 330	Okt.		<u>Krediteure</u> kontrole	KAJ	✓ 300
	31	<u>Krediteure</u> kontrole	KJ	✓ 700					

6

2.3 INTERNE BEHEER

Wat kan die eienaar van AM Handelaars doen om te verseker dat sy personeel nie die voorraad steel nie? Stel DRIE interne beheermaatreëls voor.

Enige geldige kontrolemaatreël met verwysing na voorraad ✓✓ ✓✓ ✓✓

- Doen gereelde voorraadopnames
- Beperk toegang tot stoorkamer
- Sekuriteitskamas / personeel
- Deursoek werknemers wanneer hulle die perseel verlaat
- Verdeling van pligte vir personeel wat voorraad / voorraad rekords hanteer

Ken deelpunte toe vir: ✓ ✓ ✓

- Tel voorraad
- Sekuriteit / kamas
- Verdeling van pligte

6

V2	55	
----	----	--

VRAAG 3: VASTE BATES, INTERNE BEHEER EN INKOMSTESTAAT**3.1.1 BATEREGISTER**

MALAMBO HANDELAARS			
BATEREGISTER: VOERTUIE			
Item:	Mahindra met laaibak	Gekoop by:	Mahindra PE
Datum van aankope:	1 Desember 2015	Kosprys:	R110 000
Waardeverminderingmetode:	20% op verminderde saldo		
DATUM	WAARDE-VERMINDERING	OPGEHOOPTE WAARDE-VERMINDERING	BOEKWAARDE
29 Feb. 2016		26 400	83 600 ✓
28 Feb. 2017	16 720 ✓✓	43 120 ☑	66 880 ☑✓

Waardevermindering: $(110\ 000 - 26\ 400) \times 20\% = 16\ 720$

MALAMBO HANDELAARS			
BATEREGISTER: TOERUSTING			
Item:	Canon Pixma MX924	Gekoop by:	Kapitaalbydrae
Datum ontvang:	1 Maart 2016	Kosprys:	R14 000
Waardeverminderingmetode:	10% op kosprys		
DATUM	WAARDE-VERMINDERING	OPGEHOOPTE WAARDE-VERMINDERING	BOEKWAARDE
28 Feb. 2017	1 400 ✓	1 400 ✓	12 600 ☑✓

10

3.1.2 Gee EEN rede waarom 'n bateregister 'n waardevolle hulpmiddel in die bestuur van bates is.

Enige relevante antwoord ✓✓

- Kontroleer bates vir balansstaat
- Vinnige verwysing wanneer 'n bate verkoop word

2

3.1.3 Maak TWEE voorstelle vir die verbetering van die veiligheid van die onderneming se voertuie.

Enige relevante veiligheidsmaatreël ✓✓✓✓

- Installeer opsporingsmeganisme
- Toesluit garage wanneer voertuie nie gebruik word nie
- Slegs gebruik deur gemagtigde bestuurders

Ken deelpunte toe vir: ✓

- Opsporing
- Garage

4

3.2.1 **INKOMSTESTAAT VAN MALAMBO HANDELAARS VIR DIE JAAR GEËINDIG 28 FEBRUARIE 2017**

Verkope	492 736 ✓ – 5 890 ✓ – 965 ✓	485 881	☑
Koste van verkope	263 380 ✓ – 580 ✓	(262 800)	☑
Bruto wins		## 223 081	☑
Ander bedryfsinkomste		17 040	☑
Huurinkomste	16 900 ✓ – 1 300 ✓✓	15 600	☑
Oninbare skuld ingevorder		1 440	✓
Bruto bedryfsinkomste		## 240 121	☑
Uitgawes		(220 615)	☑
Verpakkingsmateriaal		3 656	
Advertensies		1 900	
Salarisse		170 000	
Telefoon	3 995 ✓ + 135 ✓	4 130	☑
Water en elektrisiteit		3 385	✓
Versekering	5 300 ✓ – 1 000 ✓✓	4 300	☑
Skryfbehoeftes	2 450 ✓ – 120 ✓	2 330	☑
Oninbare skuld		3 744	✓
Waardevermindering SIEN 3.1.1	16 720☑ + 4 000 ✓✓ + 1 400☑ + 2 650 ✓	# 24 770	☑
Handelsvoorraadtekort	(31 440 – 29 620) ✓ + 580 ✓	2 400	☑
Bedryfswins		## 19 506	☑
Rente inkomste	SIEN 3.2.2	5 494	☑
Wins voor rente uitgawe		## 25 000	☑
Rente uitgawe		(8 100)	✓
Netto-wins vir die jaar		## 16 900	☑✓

43

Sien berekeninge

Bevestig metode

Vreemde items -1 (maksimum -2); -1 Misplaaste items (maksimum -2)

3.2.2 **Rente inkomste**

Rente op vaste deposito	3 100✓ + 350✓✓	3 450	☑
Rente ontvang op lopende rekening		889	✓
Rente ontvang		1 155	✓
		5 494	

6

V3

65

VRAAG 4: AARP-BEGINSELS EN INTERPRETASIE VAN FINANSIËLE STATE**4.1 AARP-BEGINSELS**

4.1.1	Omsigtigheid	✓
4.1.2	Paring	✓
4.1.3	Historiese koste	✓
4.1.4	Lopende saak	✓
4.1.5	Wesenskap	✓

5

4.2.1 INTERPRETASIE VAN FINANSIËLE STATE**(a) Bedryfskapitaalverhouding**

104 000 ✓ : 35 000 ✓
 3 : 1 (moet X : 1 wees)

3

(b) Vuurproefverhouding

104 000 ✓ – 42 000 ✓ : 35 000 ✓
 62 000 : 35 000
 1,8 : 1 (moet X : 1 wees)

4

(c) Netto-wins as persentasie van verkope

$$\frac{55\,000\ \checkmark}{177\,000\ \checkmark} \times 100$$

 = 31,1 %

3

4.2.2

**Lewer kommentaar oor die opbrengs op eienaarsbelang.
Voorsien 'n berekening om jou antwoord te ondersteun.
(Gebruik gemiddelde eienaarsbelang.)**

$$\frac{55\,000 \checkmark}{\frac{1}{2} \checkmark (279\,000 \checkmark + 321\,000 \checkmark)} \times 100$$

$$\frac{55\,000}{300\,000} \times 100$$

= 18,3%

Ja ,

Opbrengs van 18,3% is baie beter as 8,5% rente op alternatiewe beleggings by finansiële instellings.

8

4.2.3

Solvabiliteit-verhouding

$$\frac{50\,000 \checkmark + (360\,900 \checkmark - 65\,900 \checkmark) + 104\,000 \checkmark}{449\,000 \checkmark : 120\,000 \checkmark} = 3,7 : 1 \checkmark \text{ (moet } X : 1 \text{ wees)}$$

**Is Langa Handelaars in 'n posisie om nog 'n langtermynlening te bekom?
Motiveer jou antwoord.**

Ja,

Daar is R3,70 beskikbaar vir elke R1 skuld.

11

4.2.4

Winsopslag-persentasie

$$\frac{177\,000 \checkmark - 112\,000 \checkmark}{112\,000 \checkmark} \times 100$$

$$\frac{65\,000}{112\,000} \times 100$$

= 58%

Gee TWEE redes waarom die teiken nie bereik is nie.

Enige aanvaarbare antwoord

- Verkope teen afslagpryse
- Verkeerde berekeninge
- Afslag vir swak kwaliteit produkte sonder dat goedere terug ontvang is

6

V4

40

VRAAG 5: BTW, INTERNE BEHEER EN SALARISJOERNAAL

5.1 **BTW**

5.1.1	Ontduiking	✓
5.1.2	SA Inkomstediens	✓
5.1.3	Inset	✓
5.1.4	14%	✓
5.1.5	Nul-koers	✓

5

5.2 **SALARISSE**

5.2.1 **Noem TWEE maniere hoe die werkgewer die produktiwiteit van sy werknemers kan verbeter.**

Enige aanvaarbare metode ✓✓✓✓

- Opleidingskursusse
- Verbeter rekenaarvaardighede
- Verbeter toesig
- Etes / kafeteria by die werk

Ken een punt toe vir: ✓✓

- Opleiding
- Vaardighede
- Toesig

4

5.2.2 SALARISJOERNAAL

Salarisjoernaal van Jakaranda Handelaars – Oktober 2017

WERKNEMERS	BRUTO SALARIS	AFTREKKINGS					NETTO SALARIS	BYDRAE	
		WVF	MEDIESE FONDS	PENSIOEN FONDS	LBS	TOTAAL		WVF	PENSIOEN FONDS
G Zikwe	13 700	137	1 000	822	# 2 466	4 425 ☑	9 275 ☑	137	1 644 ✓✓
T Titus	17 900	179	800	1 074 ✓✓	# 3 388	5 441 ☑	12 459	179 ✓	2 148
C Cartoon	12 900	129 ✓✓	1 000 ✓	774	2 322	4 225	8 675 ☑	129	1 548 ✓✓

21

BEREKENINGE VIR LBS [#OM TE MERK]Zikwe: $164\,400 \times 18\% \div 12 \checkmark = 2\,466 \checkmark$ Titus: $[34\,178 \checkmark + ((214\,800 \checkmark - 189\,880 \checkmark) \times 26\%)] \div 12 \checkmark = 3\,388 \checkmark$

V5

30

VRAAG 6: KOSTEREBERKENINGKUNDE EN BEGROTINGS**6.1.1 KIES DIE REGTE TERM**

(a)	Verkoop en verspreidingskoste	✓✓
(b)	Indirek	✓✓
(c)	Vaste	✓✓

6

6.1.2 KOSTEBEREKENINGE EN ADVIES

A

KOSTE-ITEM	BEREKENING	ANTWOORD
DIREKTE ARBEIDSKOSTE	300 ✓ x 0,50 ✓	150 ✓
DIREKTE MATERIAALKOSTE	2 100 ✓ + (25 ✓ x 8 ✓)	2 300 ✓
BOKOSTE	Botter + blare + huur 40 ✓ + 110 ✓ + 100 ✓	250 ✓
TOTALE PRODUKSIEKOSTE		2 700 ✓
EENHEIDSKOSTE VAN PRODUKSIE	2 700 ÷ 300	9 ✓✓
VERKOOPPRYS	9 ✓ + 66⅔% ✓	15 ✓

17

B

Noem TWEE dinge wat Mary kan doen om haar kostes te verminder.
Enige geldige antwoord ✓✓✓✓

- Kry goedkoper verskaffer
- Gebruik minder garnering
- Onderhandel vir goedkoper huur

4

C

Adviseer Mandy rakende DRIE bemarkingstrategieë wat sy by die skool kan implementeer om haar verkope te verbeter.
Enige geldige advies ✓✓✓✓✓✓

- Afkondiging voor pouse en aan einde van die dag
- Advertisies op die kennisgewingborde
- Banier by die snoepwinkel
- Draagbare verkoop opsie

Ken deelpunte toe vir: ✓✓✓

- Advertisies

6

6.2 **BEGROTINGS**6.2.1 **Bereken die totale koste van die toer vir die spelers.**

INKOMSTE		
Borgskap		8 456 ✓
Donasie		5 000 ✓
TOTALE INKOMSTE		13 456
UITGAWES		
BEGROTINGSITEM	BEREKENINGE	ANTWOORD
Vervoerkoste	$3\,000 \checkmark + 850 \times 2 \checkmark$	4 700 ☒
Akkommodasie	$1\,120 \checkmark \times 3 \checkmark \times 4 \checkmark$	13 440 ☒
Etes en verversings	$300 \checkmark \times 18 \checkmark$	5 400 ☒
Uitrusting	$6\,880 \checkmark + 400 \checkmark$	7 280 ☒
TOTALE UITGAWES		30 820 ☒
TOTALE KOSTE VAN DIE TOER VIR DIE SPELERS		17 364 ☒

18

6.2.2 **Die span het finansiële probleme – sommige spelers kan nie die bedrag betaalbaar bekostig nie. Maak TWEE voorstelle om dié probleem op te los.**

Enige geldige voorstel ✓✓✓✓

- Verkoop lootjies
- Donasielys vir individuele groep lede
- Fondsinsamelings geleentheid by die skool / gemeenskap
- Verkoop kos (worsbroodjies) by die skool / besige sypaadjie
- Werk 'n skadu skof by 'n restaurant en verdien kommissie / footjies

Ken deelpunt toe vir: ✓✓

- Lootjies
- Donasies
- Fondsinsameling

4

V6

55

TOTAAL: 300